

Ludwig Selimski

Katowice (Poland) – Veliko Tarnovo (Bulgaria)

Word Formation and Etymology

Abstract: In the proposed alternative analysis regarding the etymology and formation of several common and two proper nouns, my attention is focused on the reasons why the previous attempts for such analysis have been unsuccessful. The study concludes that: 1) the etymological analysis of a word could be wrong if it does not take into account the word-formation and semantic structure of the word, and; 2) the word's formation analysis should not be at variance with its etymology and history.

Людвиг Селимски

Катовице (Полша) – Велико Търново (България)

Словообразуване и етимология¹

В този принос се поставя за разглеждане релацията словообразуване и етимология. Търси се отговор на доста конкретните и важни от методическо гледище въпроси: възможно ли словообразователен анализ без етимологичен анализ, както и – обратно – дали е възможен етимологичен анализ без словообразователен.

Поставените въпроси може да изглеждат риторични, защото се отнася за две отделни области на изследване. Освен това, в много случаи при синхронния словообразователен анализ на практика не се налага да се посвещава особено внимание на етимологията на анализираната дума. Също така и при етимологичния анализ не се отделя специално внимание на словообразователния и семантичния строеж на отделните речникови единици, особено в етимологични речници като многотомния *Български етимологичен речник* (съкр.: БЕР), в който по-голямата част от изследваните речникови единици само се изброяват под заглавната дума, приета за етимологичен минимум на лексикалното гнездо, заемащо понякога по 2–3 страници. Като се взема под внимание всичко това, тук се стига до извода, че разграничаването на словообразователния анализ от етимологичния, както и на синхронния словообразователен анализ от историческия не може да означава толерантност към словообразователен анализ, който противоречи и на историята и на етимологията на изследваната дума или име.

Ще се опитаме да покажем това върху критичен преглед на опитите за етимологичен и словообразователен анализ на няколко конкретни примера.

I. Етимологичен анализ без словообразователен анализ или – въпреки словообразователния анализ

¹ S. Mengel (Hg.), *Slavische Wortbildung im Vergleich: Theoretische und pragmatische Aspekte*. Lit Verlag Dr. W. Hopf Berlin 2014, с. 652–664. ISBN 978-3-643-12750-1

Да правим етимологичен анализ на една речникова единица без да изложим експлицитно или без да си представяме поне в най-общ вид нейния словообразователен и семантичен строеж означава да оставаме само при възможните спекулации около звуковата форма и смисловото съдържание на предполагаемия корен на тази единица. Специалистът по етимология с право ще възрази, че независимо от това дали допускаме други грешки или не, ние си оставаме при „коренните етимологии” („Wurzeletymologien”), т.е. на равнището на науката от XIX век, на един преодоляем етап. Нека си припомним по този повод думите на Францишек Славски от 1958 г., които звучат като заветни:

„Не може днес да бъде достатъчно установяването на идентичността на корена в двете сравнявани думи. Трябва да се стараем да определим отношението на наставката към корена, да характеризираме функцията на наставката и да представим семантичната мотивировка, което взето заедно позволява да реконструираме изследваната дума (днес, от съвременна гледна точка етимологично непрозрачна) като първоначално обоснована, мотивирана” (Sławski 1958: 100; 2011: 311).

Според полския етимолог

„подробният морфологичен анализ на изучаваната дума е най-важната задача на етимологията. Като един от най-важните постулати изпъква необходимостта от разработване на славянското словообразуване, не само съвременното, описателното, но и сравнително-историческото, което позволява разграничаването на мотивираните типове от немотивираните както днес, така и в праславянския език” (Sławski 1958: 101; 2011: 312).

Затова паралелно с работата върху издавания в Краков „Праславянски речник” Францишек Славски публикува и редица статии по словообразуване, а в първите 3 тома помества подробен „Очерк на праславянското словообразуване”, който е преиздаден като цяло с други приноси в отделен том (Sławski 2011: 11–182).

Тази част от повдигнатата проблематика, т.е. дали е възможен един етимологичен анализ без съответстващ убедителен словообразователен анализ или – въпреки словообразователния анализ, тук се представя чрез критичен обзор върху предполагаемата релация: *лаута* ‘вид музикален инструмент’ ~ местното име (МИ) *Лаута* ~ фамилното име (ФИ) *Лаутлиев*.

В БЕР при нарицателното *лаута* ‘вид музикален инструмент’ се привежда и МИ *Лаута*, без коментар за семантичната мотивировка на тая тъждественост.

Названието на квартал *Лаута* в Пловдив е получило в БЕР неприемливо етимологично обяснение. Авторът на тази част от БЕР явно греша, като отъждествява „МИ *Лаута* при Пловдив” с нарицателното *лаута* „остар. ‘подобен на китара музикален инструмент’ (Самоков), диал. ‘цигулка’ [...]” (БЕР 3: 325), без дори да поставя въпроса за смисловата обосновка на тази идентификация. А в отъждествяването и на ФИ „*Лаутлиев* (Пловдив, Видин)” с музикалния инструмент *лаута* на същото място в БЕР се открива още една грешка, която е повторение на грешката, допусната по-рано от Ст. Илчев при тълкуването на това фамилно име. В основата на ФИ *Лаутлиев* действително е залегнало названието за лице *лаутлия*. Обаче Ст. Илчев анализира това название погрешно, смятайки го за деятелно име, образувано с наст. *-лия*, извеждано у него: „от диал. **лаутлия* ‘(човек) с *лаута*, китара” (Илчев 1969: 298). Тук под астериск е трябвало да стои не името *лаутлия* – то, както ще видим по-нататък, е документирано. Под звездичка трябва да бъде поставено неговото предполагаемо (според Илчев) значение *‘(човек) с *лаута*, китара’. А словообразователният му анализ би бил приемлив при условието, че *лаутлия* действително означава ‘(човек) с *лаута*’. Това обаче е само една представа, навеяна на автора от названието на картината на Рембранд „Шутът с *лютня*”. При така

дефинираното значение на *лаутлия* то би било прилагателно (за аксесоар), може би субстантивизирано, от типа на *калпаклия* ‘(който е) с калпак’, *мустаклия* ‘(който е) с мустак’, *паралия* ‘(който е) с пари; който има пари’. Но относно старата народна заемка (от румънски) *лаута* тази представа не подхожда. Повече би ѝ отговаряла срещаната под произведения на живописиста нова книжовна заемка от руски език *лютня*, от която няма образувано деятелно име. Освен това, при подобна словообразователно-семантична интерпретация предполагаемото название за лице трябва да е по-различно и от фонетично гледище – да звучи не *лаутлия*, а **лауталия*, както *паралия* (от *пара*, *пари*), т.е., да е изведено по аглутинативна техника на морфемно свързване, а не по фузионна.

А ако все пак се търси название за лице от основа ‘название на музикален инструмент’, словообразователният формант трябва да е не *-лия*, а суфикс *-джия*, както в *кавалджия* (от *кавал*), или суфикс *-ар*, т.е. *лаутар*, което е отбелязано в речника на Н. Геров и се среща в някои народни говори (във Видинско) и което мотивира ФИ *Лаутаров* и *Лаутарски* (Илчев 1969: 298; БЕР 3: 325).

При предлаганата тук алтернативна интерпретация на *лаутлия*, с което се обосновава формално и смислово ФИ *Лаутлиев*, изхождаме от основа **лаута*, представляваща име от друга семантична категория. Названието *лаутлия*, до което се свежда същността на поставения проблем, не е деятелно име и няма нищо общо с музикалния инструмент *лаута*. В труда на Ст. Илчев е пренебрегнато или забравено обстоятелството, че суфикс *-лия* не служи за образуване на *nomina auctoris*, нито на *nomina officii*. Названието за лице *лаутлия*, което се открива в основата на ФИ *Лаутлиев*, е жителско име, подобно на *варналия* ‘от Варна’, *бургазлия* ‘от Бургас’ и т. н.

Така нашият проблем би бил изчерпан, ако не беше казано по-горе, че едно производно с наставка *-лия* от *лаута* (от ж. р.) би трябвало да звучи **лауталия*, а не *лаутлия*. А всеки би възразил, че и при извеждането му от МИ *Лаута* се оказваме изправени пред същия проблем. Затова е необходимо допълнителното пояснение, че *лаута* ‘музикален инструмент’ и МИ *Лаута* не са омоними, а само омографи (и то частични). Защото краесловното *-а* на МИ *Лаута* не е окончание за женски р. ед.ч., каквото е то при *лаута* ‘музикален инструмент’. Крайното *-а* в състава на МИ *Лаута* представлява непълен определителен член за мъжки р. ед.ч. МИ *Лаута* се базира върху диалектното *лаут*, с начално *л-* (вместо *н-*) и изпадане на средисловното *-х-* от растителното название *нахут* ‘(бобово растение) сланутък, *Cicer arietinum*’, каквото е отбелязано в с. Чешнегирово, Пловд. (Попгеоргиев 1962: 212), срв. идентификацията „*лаут*, вж. *нахут*” (БЕР 3: 325). Върху местността с название *Лаута* в околностите на стария Пловдив се е формирало в миналото селище с това име, което сега е квартал на града, а е имало и хълм *Лаута*, разрушен в началото на ХХ век. Това селищно име се споменава в стар, от 30.XII.1840 г., запис на кръщение по католишки обред, което се е състояло „in pago *Lautet*”, т. е. „в село *Лаутет*”, с определителния член *-ет*, характерен за католишкия говор. Откривателят на тоя запис пише между другото, че такива „кръщения от село Лаутет има повечко” (Милетич 1903: 177). А имаме стар запис у същия автор (Милетич 1903: 316) и на прозвището по местопроизход *лаутлия*, за което най-вече се пледира тук, върху чиято основа се е формирало ФИ *Лаутлиев*: в 1804 г. е потвърден във вярата (обред конфирмация) „*Никола Лаутли-Стоянов*” (Селимски 1999: 92–93, 100), в оригинала (Милетич 1903: 316) *Nicolaum Lautli-Stojanov*, с оконч. *-ит* (= кирил. *-ум*) за вин. п. (срещу *-ис* в им. п.) в позиция на пряко допълнение след сказуемото *confirmavi* (на предходната стр. 315): *confirmavi sequentes*

‘потвърдих/конфирмирах следните’ (и следват имена на момчета, а след тях – на момичета, „потвърдени” във вярата).

И така, етимологичният анализ на ФИ *Лаутлиев* у Илчев се оказва несполучлив най-вече поради това, че основното название за лице *лаутлия* не е получило правилен словообразователен анализ: 1) не е определена правилно семантиката и структурата на словообразователната формация – тя не е *nomen auctoris/officii*, а представлява жителско име; 2) несполучливо е определена функцията на словообразователния формант *-лия*: той не служи за образуване на деятелни имена; 3) не е определена правилно и основата **лаута* на въпросното *лаутлия* – то не е ‘название на музикален инструмент’, както си е въобразявал Ст. Илчев, а след него и авторът на текста в БЕР 3, а ‘местно име’. Ст. Илчев не е знаел за МИ *Лаута* в Пловдив, а ФИ *Лаутлиев* у него е без посочено място на употреба. Ако на Илчев е било известно МИ *Лаута* в Пловдив, както и това, че ФИ *Лаутлиев* се среща само в Пловдивско, той сигурно не би помислил за извеждане на *лаутлия* от названието на музикалния инструмент *лаута*.

II. Словообразователен анализ без етимологичен анализ или – въпреки етимологичния анализ

1. Речитатив. Това съществително, означаващо ‘вид пеене, близко до декламацията’, е получило неправилен словообразователен анализ, като е сметнато за образувано от корена-основа *реч* – в СлР то е поместено в гнездото на глагола *рече* (СлР, 287). Музикалният термин *речитатив* е заемка от италиански език, от итал. прилагателно *recitativo* ‘декламаторски’. Поради това, че първите три звука на итал. *recitativo* (префикс *re-* + първата съгласна от основното *cit-*), сродно с *цит-ирам*, *ре-цит-ирам*, съвпадат с българския/славянския корен *реч-* (частична омонимия), а и поради заблуждаващата представа, че *речитатив* е ‘реч, говор’ в операта, а не ‘пеене’, авторът на тази част на СлР не се е съмнявал ни най-малко в домашния произход на думата *речитатив*. А е било необходимо той да се позамисли между другото и върху формантната (?) част (**-итатив*) на така произволно анализираната дума.

2. Хапльо. Това съществително неоснователно е поместено в етимологичното гнездо на глагола *хàпна*, *хапя*, в непосредствена връзка с прилагателното *хаплив* (Младенов 1941: 665–666). Грешката на видния етимолог е повторена най-напред у И. Кочев, според когото *хàпл’у* е с наставка *-л’у* (с редукция от *-льо*) и спада към категорията ‘имена за деятелни лица’, които ‘представляват девербални и десубстантивни формации’, макар че на *хапльо* съответстват по семантика диал. ‘,бдàл, хмàк, бàльмъ и пр.’ (Кочев 1963: 316), които не са деятелни. След него и други автори неправилно извеждат *хàпльо* от основата на глагола *хапя*, като го причисляват към словообразователно-семантичната категория *nomen agentis*, под словообразователния тип ‘с наставка *-льо*’ (Радева 1987: 15; 1991: 87; 2007: 94), ‘с със суфикс *-л’о*’ (Тетовска-Троева 1988: 98), при имена като *крдàльо* от *крдà* (или *крдл’в*), *лжльо* (от *лжжа* или *лжлив*) и др. Специалистите по диалектология и по словообразуване не е бивало да се предоверяват на авторитета на големия етимолог, а дори и да е доказал някой някога, че има родствена връзка между *хапя* и *хàпльо*, то и в такъв случай в един очерк по описателно или диалектно словообразуване тези две думи не могат да се смятат за словообразователна двойка (мотивираща и → мотивирана), защото няма никаква смислова връзка между мнимото мотивиращо *хапя* и уж обосноваваното от него *хàпльо*, означаващо ‘глупак, ахмак, захласнат’ (по Геров 5: 486), без посочване на произхода у възрожденския лексикограф и лексиколог,

който по принцип определя произхода – гръцки или турски – на такива заемки, или ‘глупав, наивен човек; глупак, наивник’ (БТР 1963: 966).

В словообразователното гнездо на глагола *хапя*, *xane* (СлР, 365) не е включено интересувашото ни *хапльо*, което е правилно – в българския език *хапльо* не е мотивирана дума, защото, както се отбелязва в БТР, тя е заета „от гр[ъцки]” (БТР 1963: 966), а именно от „нгр. ἁ πλόζ” (АкрЧД, 945), означаващо ‘1. прост; 2. простодушен; наивен; обикновен, непринуден’, от по-старо ἁ πλόος, противоположно на διπλόος, διπλοῦ ζ ‘двоен’: „sens ‘simple’, ‘qui nest pas double’” (Chantraine 1968: 111), с предаване на гръц. λ като мека съгласна л’. От български език думата е преминала и в румънски: *haplea* ‘хапльо, лапни-шаран’ (Цонев 1934: 27), ‘глупчо’. В народните говори то се среща и като *апльо*, без началното х-.

3. Сцепление и – цепя. В СлР, в гнездото с връх глагола *цѐпи*, *цепя* (СлР, 374) ‘1. разсичам, пуквам и деля надлъж по жилките дърво, дъска и под. [...]; 5. *прен.* внасям разцепление’, с много производни, в това число и с преносно значение като споменатото ‘внасям разцепление’, не са обхванати спадащите тук според мене *цеплѐнка* ‘малка цепеница’ и *прѐцеп* (от глагола *процѐпи*), обаче неправилно тук е поместено съществ. *сцепление*. Включването на последното в това гнездо смятаме за грешка не поради съображението, че пред нас е една руска заемка, а защото думата *сцепление* по значение е доста различна, направо противоположна на глагола *сцепи се*, *сцепва се*. Докато при *разцепление*, макар също руска заемка, е очевидна и смисловата връзка с глагола *разцѐпи*, с преносното значение („разцепване на организация”), то при научния термин *сцепление* (‘1. *физ.* Сила, която притегля и държи частиците на телата заедно; 2. *прен.* привличане, плътен допир’) нямаме семантична мотивация от глаголната основа *сцѐпи* (в СлР погрешно: *оцѐпи*), означаваща (по БТР 1963: 941, в несв.в.) ‘1. правя цепка на нещо; скъсвам, разцепвам; 2. правя на късове чрез цепене; разсичам, разцепвам’.

Бълг. *сцѐпи* е твърде различно по значение от рус. *сцепи́ть* ‘скача̀, закача̀, свържа, скѝпча’, мотивиращо формално и смислово рус. *сцепление*. Бълг. *сцѐпи* е преведено на руски ‘1. расколѝтъ; 2. разорва̀тъ’ (Бернштейн 1975: 643). Българският глагол (в рефлексивна форма) *цепя се* е неправилно разбран и зле преведен като «щепенею» в речника на М. Фасмер, при рус. *щепенѝть* (Фасмер 4: 299), където е трябвало да бъде бълг. *щепенѝя* ‘вдървявам се’.

4. Сношавам се, сношение и – нося. В СлР няма гнездо с връх *несе/носи* – пропуски в него от този вид има повече. Обаче в СлР ще намерим, колкото и да е учудващо, словообразователно гнездо (словообразователна двойка) с връх *сноши се* (глагол, 3 л. ед. ч.) и с единствено производно съществителното *сношение* (СлР, 317). А трябва да бъде заявено най-напред, че нямаме глагол **сноши се*, поне няма такъв глагол в ОбрР, послужил за основа на СлР. Търсеният за целта глагол е *сношава се*, но авторът на тази част от СлР очевидно не е смятал, че той може да бъде мотивиращ спрямо името *сношение*. Нито едната, нито другата дума от тази словообразователна двойка не е наследена, народна – не се среща в речника на Н. Геров. Работата в СлР не е свършена добре – словообразователният анализ е неприемлив, защото авторът на текста не се е интересувал от историческата последователност на процесите (или – накратко – от етимологичната страна/аспект на задачата): бълг. **сношение** → *сношава се* ‘прави/осъществява сношение [**сноши се*]’, т.е. имаме резултат от обратна деривация – в българския език е заето (от руски) най-напред съществителното име **сношение**, а на българска почва е образуван отименният глагол *сношава се*.

А сега да видим как БЕР се е справил с етимолгичния анализ.

Предположението, че думата „**сношение** ср. ‘общуване, допир, съприкосновение’, а в съчет[ание] *полово сношение* ‘coitus’” е заета „от рус. *сношѣние* (Б. Цонев, ПСп 64, 251)” (БЕР 7: 254), е основателно. В руския език *сношение* е производно от *сноситься* II ‘влизам във връзка, свързвам се’, макар че то не е взето под внимание у Тихонов 1978. Обаче не можем да се съгласим с написаното в предходния ред: „**сношавам се** ‘има някаква връзка с някого или с нещо; намирам се в полова връзка с някого’, вж. *нося*” (БЕР 7: 254). Глаголът *сношавам се* не може да се смята за обикновено производно – на българска почва – от основния глагол *нося*! А в етимологичното гнездо на глаг. *нося* (БЕР 4: 688–692) съществителното *сношение* не е признато за руска заемка (БЕР 4: 691), което също е грешка. Етимологичната задача – дали формацията **сношавам се** може да се смята за българска от начало до край, или представлява заемка от руския език – не е решена правилно. Защото въпросният глагол не е получил прецизен словообразователен анализ. Етимологът е сгрешил, като е сметнал, че с посочването на корена на изучаваната дума неговата задача е намерила своето окончателно решение. Пренебрегвайки лекомислено проблема за словообразователно-семантичния строеж на изследвания глагол, той определено се е оказал в този случай на етапа на „Wurzeletymologie”.

Във връзка с това възниква и въпросът дали е намерил отражение в СлР словообразователният способ редеривация (обратна деривация)?

5. Чест и честит – мотивираща и мотивирана ли са? А въобще – сродни ли са? В СлР в гнездото с връх **чест** се е оказала между другото и думата *честит*, с още три производни от нея (СлР, 380). А има ли друго основание за това, освен обстоятелството, че те съвпадат по форма? Дали обаче те са действително свързани и семантично, както може да се струва и на други, подобно на автора на тази част от СлР? Както четем в предговора, относно значението на анализирания думи „авторите са се обръщали към съвременните тълковни речници, макар че в тях не е следван винаги принципът за тълкуване на производната дума чрез произвеждащата. Ето защо [...] в много случаи са създавали собствени тълкувания” (СлР, 8). А ето как е изтълкувано прилагателното **честит**: „1. Щастлив, благат. *Честит живот. Честити хора*. 2. В благопожелание за добро, радост, щастие...” (БТР 1963: 994). Както виждаме, в тази дефиниция думата *чест* не се споменава. А ако интересуващото ни *честит* е свързано по семантика с *чест* ‘honor’, неговото значение можеше да бъде дефинирано като „такъв, който има **чест**, honor”, както напр. *именит* ‘известен, прочут, с голямо име’ (БТР 1963: 280).

Прочее, основата *чест-*, с която имаме работа тук, в миналото е притежавала малко по-друга звукова форма, а и значение, за което дори и някои специалисти не се досещат. Поради претърпени с времето звукови промени основното *чест-* от състава на *честит* се е оказало в омонимно отношение спрямо днешното книжовно *чест* ‘honor’, с което го и смесваме (Шимански 1984: 17). В основата на старото прилагателно *честит* имаме правилен застъпник на стб. *чсть* ‘част; pars’ (от псл. **čestь*), с гласна *e* от стб. --, която виждаме запазена като *e* без носовост в срб. *чѣст* ‘част, дял’ (и в умалит. срб. и макед. *честица* ‘частица’) и т.н. Бълг. *честит*, което се намира в няколко дамаскина, през XVII и XVIII в. все още е било добре мотивирано (или схващано като производно) от думата *честь* ‘част; pars’, която също се открива в тези паметници, напр. в Свищовския дамаскин, 445 (Милетич 1923), срв. и у Н. Геров *честь* ‘добър случай, делба, среща, благодѣя, благополучие, щастие, късмет, бахт’ и – на руски – ‘счастье, благополучие, судьба’ (Герв 5: 548). Обаче прилагателното *честит*, което

закономерно застъпва диал. псл. *čestitъ, с южнослав. ареал (Skok 1: 313, s.v. čestъ; ЭССЯ 4: 105) и реликтна поява в словашки (SP 2: 192), започва да губи от мотивацията си и да се лексикализира поради това, че старата, наследената българска дума *честъ* ‘част; pars’ е била изтласкана на периферията и постепенно напълно изместена от новата дума *част*, представляваща руска заемка, влязла в книжовния български език с цяло гнездо производни от нея думи, като *частица* (и *частичка*), *частичен* (и *частично*), *частен* (и *частник* – и двете не обхванати у Тихонов 1978), *отчасти*, както и с група съзвучни и сродни думи от същия – руски и/или църковнославянски – произход, като *участ*, *участие* (и произв.), *причастие*, *щастие* (и произв.), някои от тях калки от други езици. Не без основание Ст. Младенов е разгледал отделно съществителното *чест*, от стб. *чѣсть* ‘honor’ (Младенов 1941: 683), и отделно прилагат. *честит*, от стб. *чѣсть* ‘част, pars’ и производните от него (Младенов 1941: 684). Да добавим също така и това, че антоним на *честит* е *злочест* (и *злочестен*, в стиха на Ботев) ‘който е сполетян от зло, който има зла участ [...] ; злочастен, нещастен’ . Да припомним най-после и обстоятелството, че старата звукова форма *чест* ‘част, pars’, с гласна *e* (< **e*) в корена, все още се употребява и като отделна дума, макар само в устойчиви обрати, като *зла чест* ‘злополучие’, на руски ‘несчастье’ (Геров 5: 548) и *за зла чест* ‘за нещастие’ (РСБКЕ 3: 615). Прочее, няма съмнение в това, че „данните от историята на думите могат да бъдат използвани при научното изследване и практическото изучаване на синхронната им структура” (Улуханов 1992: 6).

И така, според нас, освен съществителното *чест* ‘honor’, в лексикално-семантичната система на българския език функционира още е едно – омонимно – съществително *чест* (**чест*²), означаващо ‘сдба, fortuna’ (от стб. *чѣсть* ‘част, pars’), но третирано в българската лексикография в рамките на многозначността на *чест* (**чест*¹, от стб. *чѣсть* ‘honor’). И тъкмо това **чест*² трябва да се смята за мотивиращо, от описателно гледище, или произвеждащо, от историческа гледна точка, спрямо прилагателното *честит* и производните от него. А в СлР то е трябвало да бъде отбелязано като връх на отделно гнездо с три производни.

*
* *

В предлагания алтернативен разбор – етимологичен и словообразователен – на две собствени имена и на няколко нарицателни вниманието е съсредоточено към причините, поради които предишните опити да бъдат анализирани са завършвали без успех. Изводът от него е, че етимологичният анализ на думата може да се окаже погрешен, ако не е съобразен с нейния словообразователен и семантичен строеж. В подкрепа на тълкуването на *лаутлия* като жителско име се привеждат исторически факти, които авторът на най-голямата досега българска синтеза на фамилията имена (Илчев 1969) не е могъл да знае. Но основната му грешка се свежда до непрецизност на словообразователно-семантичния анализ на *лаутлия* – като *nomen auctoris/officii* ‘човек с лаута’, вместо като жителско ‘от [село] Лаут-’).

Привеждат се и примери за това как поради пренебрегване на данните за небългарския произход на някои думи опитите за словообразователен анализ са били обречени на провал.

Надяваме се, прочее, да прозвучи убедително обобщението, колкото и да не е ново в науката и оригинално, че както етимологичният анализ може да се окаже неприемлив без паралелно осъществяван прецизен словообразователен анализ, така и всеки словообразователен анализ, който се прави без да се държи сметка за родствените

връзки на думата, за нейната история и етимология или – въпреки историята и етимологията ѝ – може да се окаже прибързан и рискован. Това се отнася най-вече за изучаването на лексикалните взаимодействия между отделните славянски езици и за изследването на речниковите единици, които са възниквали по образец на думи от други езици – като словообразователни или семантични калки.

ЛИТЕРАТУРА

- АкРЧД : Речник на чуждите думи в българския език. БАН. София, 1982.
- БЕР 1–7: Български етимологичен речник. София 1971–2010. Изданието не е завършено.
- Бернштейн 1975: *Бернштейн, С. Б.* Болгарско-русский словарь. Изд. второе, стереотипное. Москва. Советская энциклопедия.
- БТР 1963: Български тълковен речник. Второ издание. Наука и изкуство. С.
- Геров 1–6: *Геров, Н.* Речник на българския език. Т. 1–6. Фототипно издание. София 1975–1978. Български писател.
- ЭССЯ 4 – Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд. Выпуск 4. Москва, 1977.
- Илчев 1969: *Илчев, С.* Речник на личните и фамилни имена у българите. София. БАН.
- Кочев 1963: *Кочев, И.* Особенности при словообразуването на съществителни имена с емоционална оцветеност в подбалканския говор. – В: Славистичен сборник (По случай V Международен конгрес на славистите в София), София, 311–318.
- Милетич 1903: *Милетич, Л.* Нашите павликяни. – Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, XIX. София.
- Милетич 1923: *Милетич, Л.* Свищовски дамаскин, новобългарски паметник от XVIII век. – Български старини VII. София.
- Младенов 1941: *Младенов, С.* Етимологически и правописен речник на българския книжовен език. София. Христо Г. Данов
- ОбрР – Обратен речник на съвременния български език. БАН, София 1975.
- Попгеоргиев 1962: *Попгеоргиев, С.* Из лексиката на с. Чешнегирова, Пловдивско. – Българска диалектология. Проучвания и материали, кн. I. БАН, С., 207–217.
- Радева 1987: *Радева, В.* Българското словообразуване. София. УИ „Св. Климент Охридски”
- Радева 1991: *Радева, В.* Словообразуването в българския книжовен език. София. УИ „Св. Климент Охридски”.
- Радева 2007: *Радева, В.* В света на думите. Структура и значение на производните думи. София. УИ „Св. Климент Охридски”.
- РСБКЕ 3: Речник на съвременния български книжовен език. Том III: Р – Я. БАН. С., 1959.
- Селимски 1999: *Селимски, Л.* За произхода на някои български фамилни имена и прякори. – Състояние и проблеми на българската ономастика. 4. Бащини, родови, фамилни имена, прякори и прозвища у българите. Велико Търново, 89–101.
- СлР – Словообразователен речник на съвременния български книжовен език. БАН. С., 1999.
- Тетовска-Троева 1988: *Тетовска-Троева, М.* Отглаголни имена за лица в българските говори. *Nomina agentis*. София. БАН.
- Тихонов 1978: *Тихонов, А. Н.* Школьный словообразовательный словарь. Москва.
- Улуханов 1992: *Улуханов, И. С.* Мотивация и производность (о возможностях синхронно-диахронического описания языка). – Вопросы языкознания, Москва, № 2, 5–20.
- Фасмер 4: *Фасмер, М.* Этимологический словарь русского языка. Перевод с немецкого и дополнения О. Н. Трубачева. Том IV (Т – Ящур). Москва 1973.
- Цонев 1934: *Цонев, Б.* История на българский книжовен език, т. II, София.

- Шимански 1984: *Шимански, Т.* Лексикални въпроси в трудовете на Любомир Милетич. – Български език XXXIV, № 1, 14–21.
- Chantraine 1968: *Chantraine, P.* Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots. Tome I, A – Δ, Paris.
- Skok 1971: *Skok, P.* Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Knjiga prva, A – J. Akademija Znanosti i Umjetnosti. Zagreb.
- Sławski 1958: *Sławski, F.* Uwagi o badaniach etymologicznych nad słownictwem słowiańskim. – In: *Z polskich studiów slawistycznych.* Warszawa 1958, 99–107. [Препечатано в: Sławski 2011: 310–317].
- Sławski 2011: *Sławski, F.* Słowotwórstwo, słownictwo i etymologia słowiańska. Kraków. PAU. SP 2 – Słownik Prasłowiański. Tom II, Wrocław etc. Ossolineum, 1976.